

METODIKA

pro způsob realizace a obsah školení certifikovaných geoprůvodců v českém jazyce a v dalších jazycích

Článek 1

Úvodní ustanovení

1.1 Záměr metodiky

Předložená metodika popisuje doporučený způsob a obsah školení certifikovaných geoprůvodců jako povinný předpoklad akreditování organizace pro udělování certifikátu geoprůvodce. Toto školení certifikovaných geoprůvodců může být zaměřeno na průvodcování v českém jazyce (základní část) a na průvodcování také v dalších jazycích (rozšířená část školení). Tato metodika je zaměřena na obsah školení geoprůvodců a metodiku jeho realizace, včetně pojetí způsobu kontaktní výuky, využití studijních opor, aktivní domácí přípravu účastníků kurzu a způsob závěrečného testování kompetencí účastníků kurzu.

1.2 Motivace metodiky

V posledních letech se dynamicky rozvíjí geoturismus vytvářením celosvětových, makroregionálních i národních sítí a neformálním vznikem geoparků bez oficiálního statutu, resp. připravujících se na získání oficiálního statutu (např. národního geoparku). Významnou součástí aktivit geoparku je interpretace jeho geologického dědictví a dalších přírodních a kulturních atraktivit. Dynamickou součástí této interpretace jsou geoprůvodci, kteří současně ovlivňují spokojenost návštěvníků a vytvářejí podmínky pro předávání pozitivní zkušenosti s geoparkem dalším potenciálním návštěvníkům. Důležitou podmínkou kvality činnosti geoprůvodců je získání odpovídajících kompetencí, jejichž základem je vedle jejich osobní zkušenosti a znalostí získaných negraduálním studiem i individuálním celoživotním vzděláváním zejména kvalitní proškolení kurzem pro geoprůvodce.

1.3 Navazující dokumenty

Základním dokumentem, s nímž se účastník kurzu geoprůvodců musí seznámit a jehož znalost bude v kurzu průběžně i v závěrečném ověřování znalostí vyžadována, je Charta národních geoparků. Zaměření a obsah předložené metodiky vychází z „Metodiky vymezující roli, znalosti a kompetence geoprůvodců a způsob rozvíjení jejich kompetencí“ (ZELENKA, 2014a).

Článek 2

Vymezení pojmů

Pokud není uvedeno jinak, jsou pojmy relevantní pro výklad v metodice zpracovány podle výkladového slovníku ZELENKA – PÁSKOVÁ (2012) a jsou uvedeny v příloze (Příloha 1).

Článek 3

Základní východiska metodiky

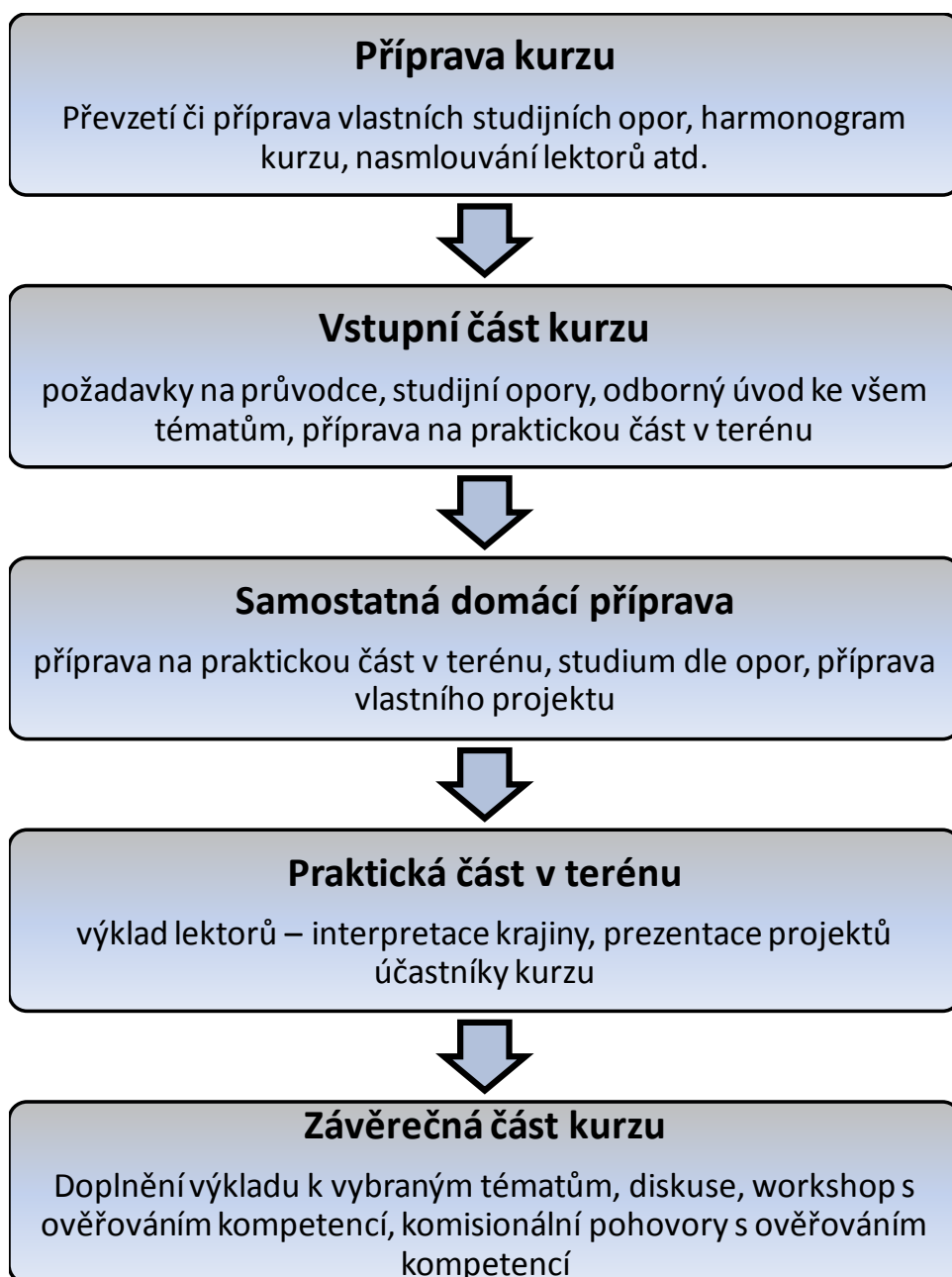
- 3.1 Způsob realizace kurzu je navržen tak, aby:
- a. byl časově a tím i ekonomicky efektivní,
 - b. využíval aktivní zapojení účastníků kurzu do jeho realizace,
 - c. kombinoval vhodně kontaktní způsob výuky a samostatnou přípravu účastníků kurzu,
 - d. při ověřování kompetencí účastníků kurzu kombinoval průběžné ověřování kompetencí a závěrečné ověření,
 - e. umožňoval volbu způsobu realizace jazykové části kurzu.
- 3.2 Závěrečné ověření kompetencí v českém jazyce obsahuje ověření teoretických znalostí, praktických znalostí a schopností výkladu, prezentování a interpretace území a místní komunity.
- 3.3 Závěrečné ověření kompetencí v cizím jazyce obsahuje ověření praktických znalostí, schopností výkladu, prezentování a interpretace území a místní komunity v cizím jazyce.
- 3.4 Odborné znalosti průvodců zahrnují následující okruhy:
- a. Geologie s důrazem na geologické procesy v historii Země i v současnosti, znalosti geologických útvarů a způsobu jejich vzniku, znalosti hornin a nerostů (poznávání, jejich těžba, úprava a využívání v praxi).
 - b. Paleontologie – souvislost s horninovým podložím a s vývojem života na Zemi, a to na základě zkoumání pravěkých rostlin a živočichů z fosilních záznamů, které se dochovaly v horninách jako zkameněliny.
 - c. Ekosystémy - souvislost výskytu rostlin a živočichů a celých ekosystémů s horninovým podložím, ochrana živé přírody a obecněji životního prostředí.
 - d. Geoparky – jejich sítě, způsob vzniku, poslání, aktivity v geoparcích, propojení s místní komunitou, geoturismus (např. DOWLING – NEWSOME, 2012; GRAY, 2013).
 - e. Aktivity CR v území s důrazem na jejich dlouhodobou udržitelnost a jejich vhodné rozvíjení v geoparku (obecně a jejich realizace v geoparku): různé formy turistiky a jejich specifika (geoturistika, pěší turistika, cykloturistika, hippoturistika), horolezectví, agroturismus a ekoagroturismus.
 - f. Metodika průvodcování:
 - i. metodika výkladu,
 - ii. interkulturální specifika výkladu a práce se skupinou,
 - iii. informační příprava průvodce,
 - iv. psychologické a andragogicko-pedagogické aspekty průvodcování,
 - v. způsob přípravy trasy podle specifických požadavků a charakteru skupiny.
 - g. První pomoc: základní přístupy, důraz na typické problémy návštěvníků, na vybavenost geoprůvodce pro práci se skupinou (podrobněji rozsah znalostí viz „Metodika vymezující roli, znalosti a kompetence geoprůvodců a způsob rozvíjení jejich kompetencí“).

- h. Specifické znalosti o regionu geoparku:
 - i. Geografické (poloha, vymezení regionu, možnosti výletů do okolních regionů),
 - ii. nejzajímavější geologické útvary v geoparku,
 - iii. kulturně historický vývoj a kulturně historické zajímavosti v geoparku,
 - iv. další téma/témata specifická pro region (např. Český ráj – kamenářství, technika a vývoj; šperkařství)
- 3.5 Jazykové znalosti průvodců zahrnují terminologii a aktivní komunikaci (výklad, porozumění mluvenému textu) z následujících okruhů:
- a. Geologie a paleontologie.
 - b. Rostliny a živočichové.
 - c. Turistika a další aktivity CR (geoturistika, pěší turistika, cykloturistika, hippoturistika), horolezectví, agroturismus a ekoagroturismus.
 - d. Specifické znalosti o regionu geoparku – terminologie a výklad podle místních specifik: (např. Český ráj – kamenářství, technika a vývoj; šperkařství).
- 3.6 Specifické znalosti vybraných geoprůvodců zahrnují kompetence pro provádění ohrožených skupin - handicapovaných a seniorů, vč. asistencí (znalosti jejich potřeb, příp. komunikace, umět se o ně postarat v případě náhlého zhoršení počasí, náhlé zdravotní příhody nebo zhoršení zdravotního stavu apod.)

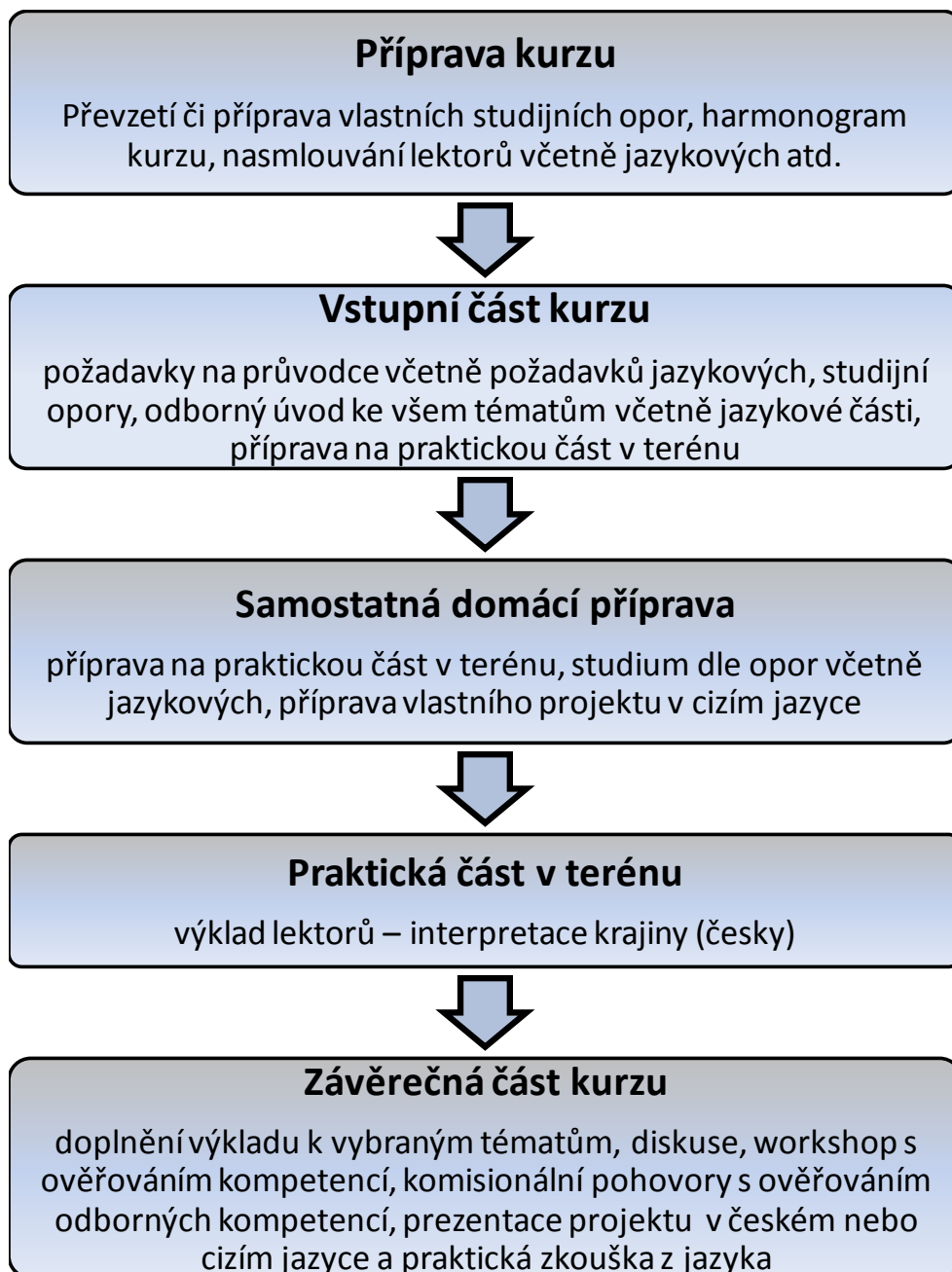
Článek 4

Doporučený postup realizace školení geoprůvodců

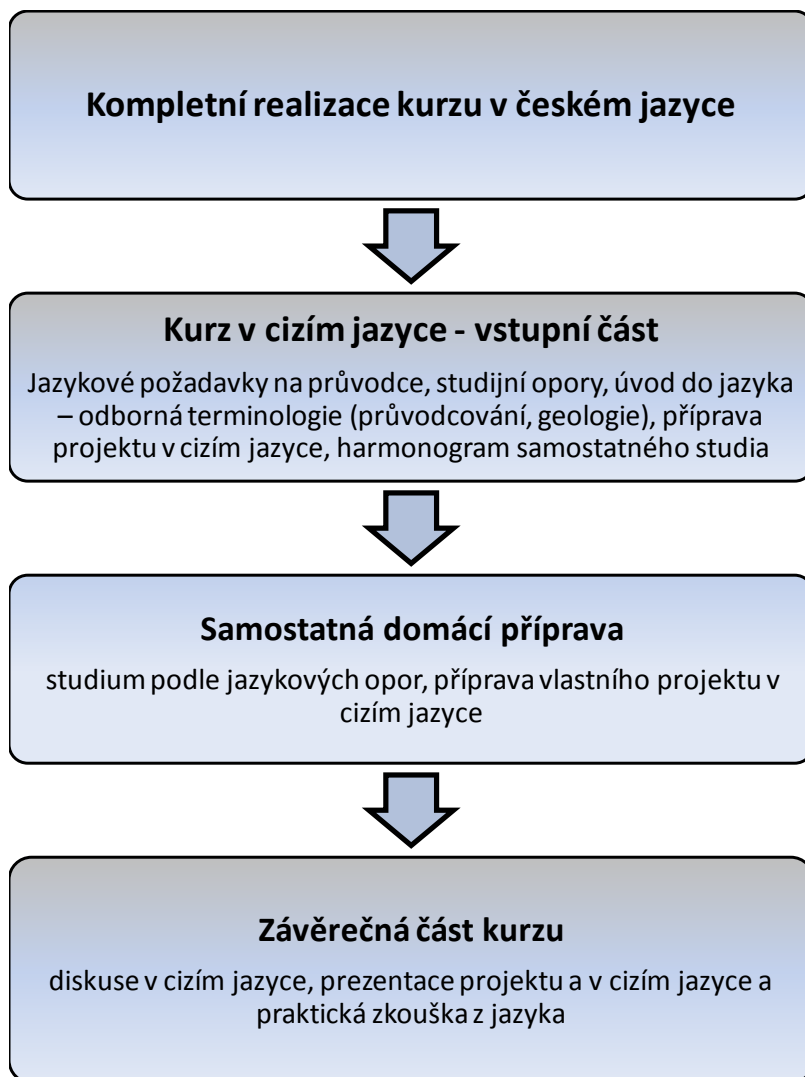
- 4.1 Školení geoprůvodců je realizováno formou kurzu.
- 4.2 Doporučený počet účastníků kurzu je 5 – 25, při větším počtu účastníků je vhodné realizovat další běh kurzu.
- 4.3 Školení geoprůvodců je realizováno ve dvou základních modulech – školení geoprůvodců v českém jazyce a školení v jednom cizím jazyce (resp. ve více cizích jazycích).
- 4.4 Tyto moduly mohou být vzájemně integrovány (viz Obr. 2), resp. mohou být realizovány ve vzájemné návaznosti (viz Obr. 1 a Obr. 3).
- 4.5 Při samostatné přípravě mohou být využívány tištěné studijní opory, připravené online zdroje pro e-learning a doporučené zdroje na webu.
- 4.6 Školení v českém jazyce a integrované školení v českém a cizím jazyce bude probíhat z hlediska účastníků kurzu ve čtyřech částech (viz Obr. 1 a Obr. 2): Vstupní část kurzu, Samostatná domácí příprava, Praktická část v terénu a Závěrečná část kurzu.
- 4.7 Školení v českém jazyce a následné školení v cizím jazyce bude probíhat z hlediska účastníků kurzu v sedmi částech (viz Obr. 1 a Obr. 3): Vstupní část kurzu, Samostatná domácí příprava, Praktická část v terénu a Závěrečná část kurzu (vše pro český jazyk) a Vstupní část kurzu, Samostatná domácí příprava a Závěrečná část kurzu (vše pro cizí jazyk).

Obr. 1 Schéma realizace školení geoprůvodců v českém jazyce. Zdroj: ZELENKA, vlastní zpracování

Obr. 2 Schéma realizace školení geoprůvodců v cizím jazyce – integrovaná varianta. Zdroj: ZELENKA, vlastní zpracování

Obr. 3 Schéma realizace školení geoprůvodců v cizím jazyce – varianta s návazností na kurs v českém jazyce. Zdroj: ZELENKA, vlastní zpracování

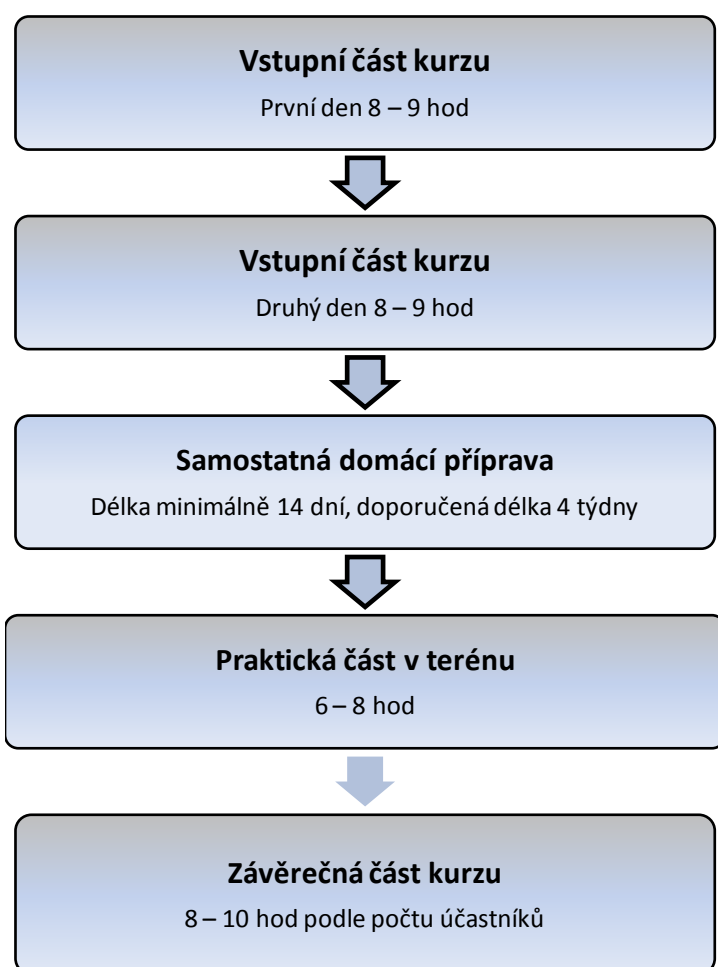
4.8 Doporučená délka jednotlivých tematických částí (délka některých částí, zejména praktická část v terénu a závěrečná část kurzu, závisí také na počtu účastníků kurzu):

- a. Geologie: 2 hod (Vstupní část kurzu), 20 hod (samostatné studium) a 1 hod (Závěrečná část kurzu)
- b. Paleontologie: 1 hod (Vstupní část kurzu) a 6 hod (samostatné studium)
- c. Ekosystémy: 2 hod (Vstupní část kurzu), 10 hod (samostatné studium) a 1 hod (Závěrečná část kurzu)
- d. Geoparky: 2 hod (Vstupní část kurzu) a 2 hod (samostatné studium)
- e. Aktivity CR v území: 2 hod (Vstupní část kurzu), 4 hod (samostatné studium)
- f. Metodika průvodcování: 2 hod (Vstupní část kurzu), 10 hod (samostatné studium) a 1 hod (Závěrečná část kurzu)

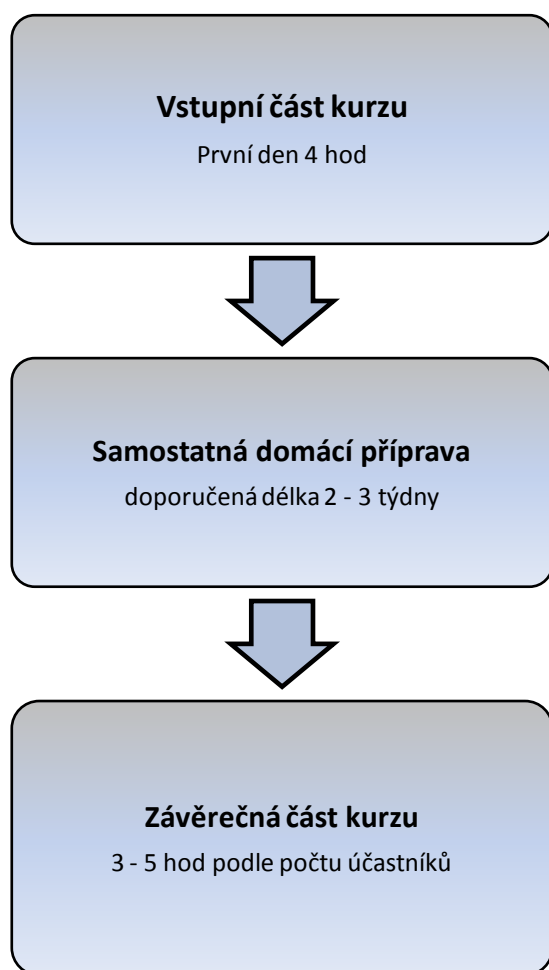
- g. První pomoc: 2 hod (Vstupní část kurzu), 4 hod (samostatné studium)
- h. Specifické znalosti o regionu geoparku: 2 - 4 hod (Vstupní část kurzu, rozsah dle specifik geoparku), 10 – 20 hod (samostatné studium) a 3 hod (Závěrečná část kurzu)
- i. Praktická část v terénu: 6 až 8 hod

4.9 Doporučený časový harmonogram kurzu – navazující realizace kurzu v českém jazyce a následně v cizím jazyce:

Kurs školení v českém jazyce bude v souladu s Obr. 4 probíhat ve 4 celodenních blocích s dostatečně dlouhou přestávkou na samostatné studium mezi vstupní dvoudenní částí a praktickou částí v terénu. Závěrečná část může následovat bezprostředně po praktické části v terénu, resp. může být určen čas na samostatnou přípravu před závěrečnou částí.

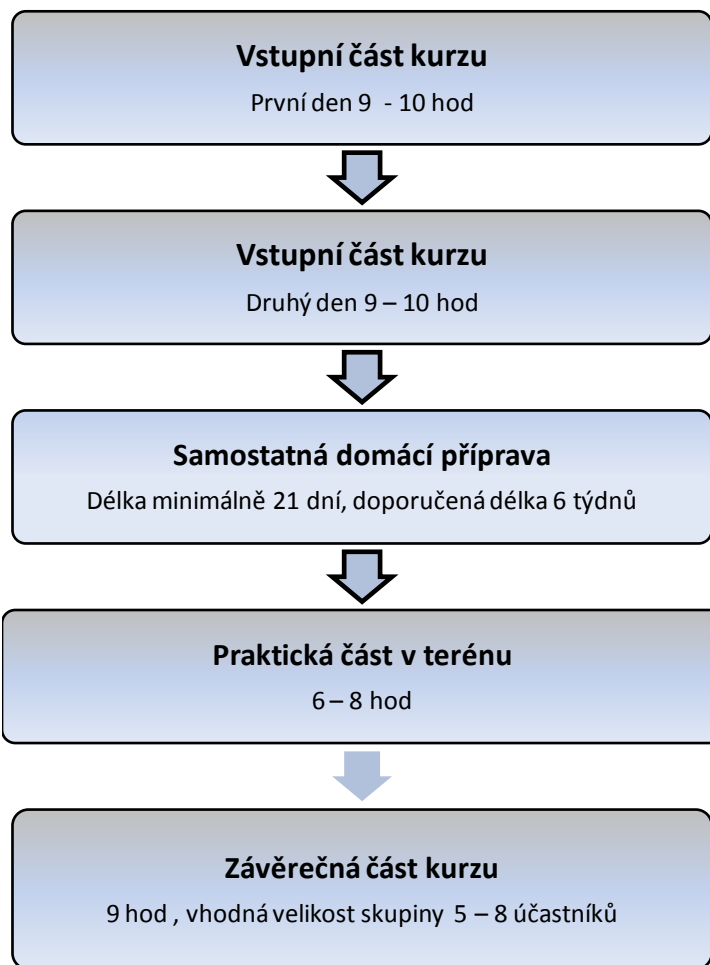
Obr. 4 Časový harmonogram školení v českém jazyce. Zdroj: ZELENKA, vlastní zpracování

Obr. 5 Časový harmonogram školení geoprůvodců v cizím jazyce – varianta s návazností na kurs v českém jazyce. Zdroj: ZELENKA, vlastní zpracování

4.10 Doporučený časový harmonogram kurzu – integrovaná realizace v českém a cizím jazyce:

Integrovaný kurs školení v českém a cizím jazyce bude v souladu s Obr. 6 probíhat ve 4 celodenních blocích s dostatečně dlouhou přestávkou na samostatné studium mezi vstupní dvoudenní částí a praktickou částí v terénu. Závěrečná část může následovat bezprostředně po praktické části v terénu, resp. může být určen čas na samostatnou přípravu před závěrečnou částí. Doporučená velikost skupiny pro závěrečnou část je 5 – 8 účastníků.

Obr. 6 Časový harmonogram školení geoprůvodců - integrovaná realizace v českém a cizím jazyce. Zdroj: ZELENKA, vlastní zpracování

Obr. 7 Účastníci kurzu geoprůvodců se seznamují s výbrusy různých druhů hornin. Muzeum obuvi a kamene ve Skutči. Foto: J. Doucek

Obr. 8 Vhodné je do exkurze zařadit výklad ke způsobu těžby s využitím autentických artefaktů. Berlova vápenka. Foto: J. Doucek

Obr. 9 Muzeum obuvi a kamene ve Skutčíně nabízí pro získání znalostí geoprůvodců o způsobu těžby expozici těžebních zařízení, doplněnou naučnými panely. Foto: J. Doucek

Článek 5

Doporučený obsah a metodika ověřování kompetencí účastníků kurzu

- 5.1 Ověřování kompetencí účastníků kurzu kombinuje průběžné ověřování kompetencí a závěrečné ověření.
- 5.2 Průběžné ověřování kompetencí využívá zadání, vypracování, prezentaci (a případné obhájení) vlastního projektu účastníka kurzu a prokázání aktivních odborných i jazykových kompetencí zapojením do diskusí na kurzu.
- 5.3 Závěrečné ověření znalostí a praktických kompetencí je realizováno komisí, sestavenou tak, aby jejími členy byli experti z vysokých škol i praxe k příslušným odborným tématům dle bodu 3.4.
- 5.4 Závěrečné ověření znalostí a praktických kompetencí z cizího jazyka je realizováno jazykovým expertem s vysokoškolskou kvalifikací, který ověřuje praktické znalosti v oblastech geoprůvodcování k příslušným tématům dle bodu 3.5.

Článek 9

Závěrečná ustanovení

Tento metodický pokyn nabývá účinnosti dnem xxxxxx a je....

Odborný gestor: Ing. Martina Pásková, Ph.D.

Zpracovatel: Prof. RNDr. Josef Zelenka, CSc.

Ministr

Použité a doporučené zdroje:

- [1] DOWLING, R., NEWSOME, D. eds. (2012): Geotourism. Elsevier, Oxford, 352 str.
- [2] GRAY, M. (2013): Geodiversity: Valuing and conserving abiotic nature. Wiley, 512 str.
- [3] ZELENKA, J. (2014a): Metodika vymezující roli, znalosti a kompetence geoprůvodců a způsob rozvíjení jejich kompetencí, MŽP ČR, 9 str.
- [4] ZELENKA, J., PÁSKOVÁ, M. (2012): Cestovní ruch. Výkladový slovník. Linde Praha, 2., přepracované vydání, 768 stran, ISBN 978-80-7201-880-2

Příloha 1 Vymezení relevantních pojmů

e-learning je proces vzdělávání, založený na mnohostranném využití ICT a zahrnující zpřístupnění studijních materiálů, jejich aktualizaci, propojení externích informačních zdrojů, komunikaci tutorů (vyučujících) se studenty kursů, testování znalostí, skupinovou komunikaci a další nástroje. Studijní opory e-learningu mohou být online i offline (např. DVD s nahrávkami přednášek, případových studií). Pro online opory se využívají propracovaná studijní prostředí (LMS – Learning Management System, komerční produkty jako je Blackboard, Adobe Connect, Fronter a nekomerční – např. Moodle), strukturované učební texty, knihovny vzdělávacích objektů, videokonference, nově i wiki zdroje a virtuální světy (např. Secondlife pro virtuální semináře).

geopark je území, na němž se nalézají geologické dědictví na místní, regionální, národní, evropské či jiné kontinentální a globální úrovni. Tímto dědictvím na dané geografické úrovni výjimečným z hlediska vědeckého zkoumání, estetické a/nebo spirituální hodnoty či osvětového využití, jsou například skalní města, krasová území, archeologická, paleontologická naleziště, vulkanické jevy, staré doly, hutě, atd. Geopark disponuje strategií udržitelného rozvoje, má jasně definované hranice a zahrnuje dostatečně velkou a osídlenou oblast, která umožňuje prosazovat udržitelný rozvoj a naplňovat poslání geoparků. Geotopy na území geoparku jsou vzájemně propojeny systémem značených, veřejně přístupných geologických stezek (geostepek) a dalších naučných či turistických stezek. Na vybraných místech mohou být instalovány geologické expozice či 3D modely a další interpretační infrastruktury. Většina lokalit prezentovaných v rámci geoparku je součástí geologického dědictví, které doplňují ekologické, archeologické, montanistické, historické, etnografické a další kulturní atraktivita. Jeho stěžejní ekonomickou a vzdělávací aktivitou je geoturismus a podnikatelské aktivity např. v ekologickém zemědělství a uměleckém řemesle. Posláním geoparku je ochrana, výzkum, prezentace, interpretace, popularizace a udržitelné využívání geologického dědictví. Smyslem geoparku je přiblížení geologického dědictví jeho obyvatelům a návštěvníkům. Geopark vzniká na základě iniciativy místních aktérů. Místní obyvatelé jsou v maximální míře zapojeni do aktivit geoparku.

Udržitelný cestovní ruch naplňuje zájmy současných generací aktérů CR bez narušení práv generací budoucích, zajišťuje spravedlivý podíl místních obyvatel na profitu z existence geoparku a nenarušuje přírodní, kulturní a sociální prostředí i v dlouhodobé perspektivě jeho realizace. Je založen na koncepci rozvoje a plánování cestovního ruchu, jejímž cílem je ochrana a zachování biodiverzity a péče o životní prostředí ve všech jeho aspektech a respektování zájmů místních obyvatel. Koncepce udržitelnosti CR vedle orgánů veřejné správy zapojuje do optimalizace dopadů CR místní obyvatele a další aktéry CR a soustavně usiluje o konsenzus mezi různými zájmy využití geoparku.